

Co nás čeká v nejbližší budoucnosti?

Alvin Toffler, Heidi Tofflerová: Nová civilizace. Třetí vlna a její důsledky, Dokořán, Praha 2001, 130 stran, cena a náklad neuvedeny.

"Za našeho života vzniká nová civilizace a lidé nevidoucí se jí všude snaží potlačovat." Takto začíná kniha Alvina a Heidi Tofflerových *Nová civilizace. Třetí vlna a její důsledky*, která je jejich dalším proroctvím příchodu převratných změn, jež zcela promění charakter moderní civilizace, a to v nikoli daleké budoucnosti. Právě zrychlující se tempo změn je ústředním tématem proroctví manželů Tofflerových. Tempo a množství změn se však v historii lidstva nezvětšuje lineárně. Naopak jsou zde rozeznatelné velké vlny, jež se vzdouvají a poté, co dosáhnou svého vrcholu, začínají slábnout. Lidstvo zatím prošlo dvěma takovými vlnami způsobenými zemědělskou a průmyslovou revolucí. Nyní se začíná vzdouvat vlna třetí a způsobí totéž, co vlny předešlé - převratné změny ve všech oblastech života člověka a společnosti. Motorem těchto změn jsou nové technologie a pohonnou směsí pak vědomosti. Protože však právě naše generace je jak poslední generací staré civilizace, tak první generací civilizace nové, náš život je a ještě bude provázen mnoha zmatky, úzkostmi, dezorientacemi vyvolanými konfliktem jak v nás samotných, tak uvnitř společenských institucí. Je to konflikt starého a nového. Jedinou adekvátní reakcí je podle Tofflerových přizpůsobení se tempu změn. Každá jiná reakce - buď lpění na starém řádu, nebo hledání cesty jak uchovat staré a zároveň přijmout nové - nutně způsobí mnoho bolesti a utrpení. Ale abychom se mohli přizpůsobit, musíme v hrubých rysech znát alespoň základní parametry toho, co se má stát součástí našeho života. To však znamená, že bychom měli do té míry, do jaké je to možné, znát budoucnost. A to je hlavním cílem díla Alvina Tofflera, který je jedním ze zakladatelů oboru nazvaného příhodně *futurologie*. Základní myšlenky nalezneme již v prvním díle Alvina Tofflera nazvaném *Šok z budoucnosti* (1970), které se stalo bestsellerem (česky 1992). Poté následovaly knihy *Třetí vlna* (1980), *Přesun moci* (1990) a *Válka a antiválka* (1993). Výběr kapitol z těchto tří posledně jmenovaných knih tvoří také převážnou část recenzované knihy *Nová civilizace. Třetí vlna a její důsledky*. Pouze kapitoly 7. a 8. nebyly dosud nikde publikovány. Přestože autoři nepovažují takto vzniklé dílo za antologii, ale za nový, myšlenkově sevřený celek, nelze se při četbě na mnoha místech ubránit dojmu, že jde o tříšť různých pohledů na současné dění bez hlubších a propracovanějších analýz. A to je také důvod, proč nelze tuto knihu považovat ani za vhodné uvedení do díla obou autorů, za což ji právě samotní autoři podle vlastních slov považují. Za nejlepší úvod stále považují právě už zmiňovanou první Tofflerovu knihu *Šok z*

budoucnosti.

Jedno z hlavních témat knihy se týká proměny charakteru práce a tvorby bohatství v soudobé společnosti. Toffler ukazuje, jak se vliv nových technologií promítá do struktury tvorby a distribuce bohatství a jak se hlavním zdrojem bohatství místo manuální práce začíná stávat poznání a schopnost uplatňovat nové poznatky při organizaci výroby, distribuci výrobků, tvorbě nových výrobních programů atd. Kdo ale četl knihu Roberta B. Reiche *Dílo národů* (česky 1995) nepřinese mu četba *Nové civilizace* nic nového.

A tak asi nejoriginálnější částí díla zůstávají pasáže věnované proměnám politických struktur společnosti a návrhům na změny ve struktuře západních demokracií tak, aby lépe odpovídaly požadavkům proměňující se skutečnosti. První „návrh“ se týká posílení moci menšin. V dnešní společnosti, jež je charakterizována tzv. demasifikací, neboli odklonem od masového způsobu života člověka industriální éry, je stále obtížnější (ne-li nemožné) nalézat většinovou podporu pro nejrůznější politické akce. Instituce moderní demokracie jsou však na většinovém principu postaveny. Proto je podle Tofflerových třeba tyto instituce reformovat tak, aby daleko více reprezentovaly menšinové přístupy. Jakým způsobem by toho mělo být dosaženo však Tofflerovi neuvádějí.

Další „návrh“ se zabývá myšlenkou posílení účasti občanů na demokratickém procesu rozhodování, což by umožňovaly např. nové informační technologie (kabelová televize, internet atd.). Tofflerovi to nazývají *polopřímou demokracií*.

Konečně třetí změna se má dotýkat tzv. „dělbý decize“. Jde o to, že problémy, které vyžadují politická rozhodnutí, nejsou mnohdy řešeny na úrovni, jež by byla pro jejich řešení nejvhodnější. Tofflerovi proto navrhuji přesunout mnoho rozhodovacích pravomocí z centrálních institucí národního státu, a to jak „nahoru“ na nadnárodní úroveň, tak „dolů“ na decentralizované politické instituce. Řešení problémů má být tedy prováděno co nejbližší místu vzniku těchto problémů.

Ani tyto návrhy však nejsou ničím zcela převratným, neboť v různých obměnách zaznívají prakticky ve všech současných debatách o povaze a fungování moderní demokracie.

Vzhledem k tomu, že další díla Alvina Tofflera na své české vydání teprve čekají, je kniha *Nová civilizace* pro českého čtenáře zatím jediným zdrojem informací o vývoji Tofflerova myšlení od vydání jeho bestsellerové knihy *Šok z budoucnosti*. Lze jen doufat, že se brzy dočkáme českého vydání některé z jeho dalších knih.

Slavoj Tomeček